ບາລີເວຍ຺ຍາກອຓ

ອັກຂຣະວິທີ ຠາຄທີ່ນຶ່ງ

ສຍ຺ຍາຠິທານແລະສນ຺ທິ

MINISTÈRE LAO DE LA CULTURE
ÉCOLE FRANÇAISE D'EXT.-ORIENT

ພິມພ໌ເທື່ອທີ່ສາມ ໕໐໐໐ ສບັບ

ວຽງຈັນທນ໌ ໑໙໙໖

PĀLI VEYYĀKARAṆA

GRAMMAIRE PĀLIE

AKKHARAVIDHI

PREMIÈRE PARTIE

SAMAÑÑĀBHIDHĀNA - SANDHI

Rédigée par

MAHĀ SILĀ VIRAVONGS

Professeur de Pāli à Vientiane

VIENTIANE

Samaññābhidhāna - Sandhi

Première édition (1938) 600 exemplaires
Seconde édition (1960) 2000 exemplaires
Troisième édition (1996) 5000 exemplaires

Ministère de l'Information et de la Culture
École française d'Extrême-Orient
FEM
IE.AI07/DELA.280197.T5000

Avant-propos

La réédition de la Grammaire pāli de Mahā Silā Viravongs répond au vœu du Département de la Littérature et de la Culture de Masse, Ministère de l'Information et de la Culture (corr. n° 218 du 11.10.95), de pallier le défaut de manuels pour relancer dans les monastères du Laos l'étude de la langue du bouddhisme.

Né à Roi Et en 1905, Mahā Silā Viravongs reçoit ses premiers rudiments de pāli dès l'âge de 10 ans. Portant une attention persévérante à l'étude, il est envoyé à l'école de pāli d'Oubon, puis en 1925 à Bangkok. En 1929, il se rend à Vientiane où Louis Finot, Directeur de l'École française d'Extrême-Orient (EFEO), vient de fonder la Bibliothèque et l'École de pāli. Mahā Silā Viravongs en devient l'unique professeur en 1931. Désireux de faire du centre de Vientiane un lieu d'études capable de rivaliser avec ceux de la Thaïlande, il se consacre aux méthodes d'enseignement du pāli et à la rédaction de manuels. De concert avec Louis Finot, il étudie les insertions auxquelles il faudrait procéder pour permettre à l'écriture lao de remplacer dans les livres l'écriture religieuse (ທໍາ). En 1933, le projet de doter l'alphabet de quatorze consonnes supplémentaires (ຆ *gha*, ຉ *cha*, ຌ *jha*, ຎ *ña*, ຏ *ṭa*, ຐ *ṭha*, ຑ *ḍa*, ຒ *ḍha*, ຓ *ṇa*, ຘ *dha*, ຠ *bha*, ຨ *śa*, ຩ *ṣa*, ຬ *ḷa*) est officiellement approuvé par le «Conseil académique bouddhique» (ພຸດທະບັນດິດສະພາ) que préside Tiao Phetsarat. Mahā Silā Viravongs est alors en mesure de rédiger en lao une grammaire du pāli, dont le premier fascicule autographié sort en 1938.

C'est ce travail qui est repris aujourd'hui, à l'aide d'une typographie créée spécialement par le Fonds d'édition des manuscrits, sur le modèle des caractères employés pour la seconde édition imprimée à Bangkok en 1960. J'en ai reproduit le texte original tel quel, avec seulement des corrections de coquilles et la mise à jour de quelques graphies (ພຣະພຸທຘ au lieu de l'ancien ພຼະພຸທຘ, ອເນກປິກາຣ au lieu de ອະເນກປິະກາຣ, etc.).

F. Bizot
EFEO Vientiane

ຄຳນຳ

ບາລີພາສາເປັນພາສາທີ່ມີແບບແຜນ ຊຶ່ງນັກປຣາຊຍ໌ທັງຫຼາຍໄດ້ຈັດໄວ້ໃຫ້ເປັນຣະບຽບແລະໃຊ້ຈົດຈາຣຶກພຣະພຸທຘວຈນະ ຄືພຣະໄຕຣປີຏົກສືບໆມາ ໃນຝ່າຍນິກາຍຫິນຍານ ລ່ວງມາເຖິງກາລດຽວນີ້ ເຖິງວ່າບາລີພາສານັ້ນບໍ່ໄດ້ໃຊ້ເປັນພາສາເວົ້າຈາກັນຕາມຘັມມດາກໍດີ ການຮຽນບາລີພາສາກໍຍັງມີປໂຍຊນ໌ ເປັນອເນກປການ ເປັນຕົ້ນວ່າ ຈະໃຫ້ຮູ້ໃຫ້ເຂົ້າໃຈໃນພຣະພຸທຘວຈນະທີ່ນັກປຣາຊຍ໌ ໄດ້ຮວມໄວ້ເປັນພຣະໄຕຣປີຏົກ ດ້ວຍບາລີພາສານີ້ ນອກນັ້ນຍັງເປັນອຸປກຣຓ໌ແກ່ການຮຽນພາສາຂອງເຮົາອີກດ້ວຍ ຍ້ອນວ່າຕົວອັກຂຣະໃນພາສາຂອງເຮົາ ໄດ້ຮັບມໍຣະດົກມາຈາກຕົວອັກຂຣະບາລີພາສາ ວາຈາຄືຖ້ອຍຄຳທີ່ເວົ້າຈາກັນ ກໍໄດ້ແປງມາຈາກບາລີພາສານັ້ນເປັນຈຳນວນມາກ ການຮຽນບາລີພາສາໃນປເທສຂອງເຮົານີ້ ແຕ່ກ່ອນເຄີຍໃຊ້ຂຽນຮຽນດ້ວຍຕົວ ຘັມ໌ ໂດຍເຫັນວ່າ ຕົວຘັມ໌ ເປັນຕົວບາລີເດີມມີສຣະພຍັນຊນະຄົບຕາມແບບບາລີແທ້ ແລະການຈົດຈາຣຶກພຣະພຸທຘວຈນະ ກໍໄດ້ໃຊ້ຕົວອັກຂຣະຘັມ໌ນັ້ນສືບມາ ຕົວອັກຂຣະຘັມ໌ນັ້ນ ເປັນປໂຍຊນ໌ແລະເໝາະກັບບາລີພາສາດີແທ້ ແຕ່ບໍ່ສູ້ຈະສະດວກໃນເວລາໃຊ້ຂຽນຄຳໃນພາສາຂອງເຮົາ ສ່ວນຕົວອັກຂຣະລາວຂອງເຮົາຈະໃຊ້ຂຽນຄຳບາລີກໍບໍ່ສູ້ຈະສະດວກດັ່ງດຽວກັນ ເຫຕຸນັ້ນຄຓະກັມມການພຸທຘບັຓຑິຕສພາຈັນທບຸຣີ ຈຶ່ງໄດ້ປະຊຸມກັນເຫັນດີເຕີມຕົວອັກຂຣະລາວຂຶ້ນອີກ ໃຫ້ຖືກກັບຕົວອັກຂຣະບາລີເພື່ອວ່າ ໃນກາລຕໍ່ໄປຈະໄດ້ໃຊ້ຕົວອັກຂຣະລາວນີ້ຈົດຈາຣຶກພຣະພຸທຘວຈນະແທນຕົວ ຘັມ໌ ດັ່ງນັ້ນແບບຮຽນບາລີພາສາທັງໝົດ ແລະແບບຮຽນທາງພຸທຘສາສນາອື່ນໆ ຊຶ່ງຈະທຳຕໍ່ໄປນີ້ ຈະໄດ້ຂຽນດ້ວຍຕົວອັກຂຣະລາວທັງມວນ ການທີ່ທຳດັ່ງນີ້ ກໍຍ້ອນມີຄວາມປະສົງຈະໃຫ້ການຨຶກຩາ ຝ່າຍຄດີໂລກແລະຄດີຘັມ໌ກ່ຽວເນື່ອງເຖິງກັນດ້ວຍການໃຊ້ຕົວອັກຂຣະຊນິດດຽວກັນ ແລະເພື່ອອຸດໜູນພາສາຂອງເຮົາ

ໃຫ້ຈະເຣີນຂື້ນອີກດ້ວຍ ຖ້າຈະໃຊ້ຕົວອັກຂຣະສັມັຍ໌ຢ່າງແຕ່ກ່ອນແລ້ວ ກໍຈະພາໃຫ້ຂັດຂ້ອງຫຼາຍປກາຣຄື ຂັດຂ້ອງໃນກາຣພິມພ໌ ກາຣຂຽນ ເປັນຕົ້ນແລະຄົນຜູ້ບໍ່ໄດ້ຮໍ່າຣຽນຕົວສັມັຍ໌ ກໍຈະບໍ່ຮູ້ບໍ່ເຫັນຄວາມດີ ຄວາມງາມ ໃນສາສນາຂອງຕົນ ກາຣພິມພ໌ ແບບຣຽນບາລີພາສາດ້ວຍຕົວອັກຂຣະລາວນີ້ ເປັນກາຣປກາສເຜີຍແຜ່ ພຣະພຸທຘສາສນາຢູ່ໃນຕົວຢ່າງປະເສີຖ ດ້ວຍປກາຣດັ່ງນີ້ ຯ

ເຄື່ອງໝາຍບອກສຳນຽງອ່ານ

(ກ) ພິນທຸ ໃຊ້ຂຽນໃຕ້ພຍັນຊນະທີ່ເປັນຕົວສັງໂຍຄ ພຍັນຊນະ ຕົວໃດ ມີເຄື່ອງໝາຍຊນິດນີ້ຢູ່ໃຕ້ ພຍັນຊນະຕົວນັ້ນ ບໍ່ອອກສຽງ ໃຫ້ອ່ານສັງໂຍຄເຂົ້າກັບສຣະທີ່ຢູ່ຂ້າງໜ້າດັ່ງນີ້÷

ໂລກນ຺ຕທສ຺ສິນາ	"ອ່ານ"	ໂລກັນຕທັສສິນາ
ສທ຺ຘມ຺ມປຊ຺ໂຊໂຕ	"	ສັທຘັມມະປັຊໂຊໂຕ
ຊລິຕິທ຺ຘິນາ	"	ຊະລິຕິທ຺ຘິນາ
ຕາມ຺ພປຕ຺ຕິ	"	ຕາມພະປັຕຕິ

(ຂ) ຍາມການ + ຂຽນໄວ້ເທິງພຍັນຊນະທີ່ຄວບກັນ ພຍັນຊນະ ຕົວໃດ ມີເຄື່ອງໝາຍນີ້ຢູ່ເທິງແລ້ວ ພຍັນຊນະຕົວນັ້ນໃຫ້ອ່ານຄວບກັບ ຕົວໜ້າ ແລະພຍັນຊນະຕົວໜ້ານັ້ນໃຫ້ອອກສຽງເໝືອນມີສຣະ ອະ ແຕ່ ເບົາໆ ດັ່ງນີ້÷

ອາຄນ຺ຕ໌ວາ	"ອ່ານ"	ອາຄັນຕວາ
ທິສ຺໌ວາ	"	ທິສສວາ
ອພ຺໌ຍາປາທໍ	"	ອັພພຍາປາທັງ
ສມຸປພ຺໌ຍຸໂຊ຺໌ຫ	"	ສມຸປັພພຍຸນໂຫ
ພ຺ຣ໌ຫມ໌ຈຣິຍ	"	ພຣະຫະມະຈະຣິຍັງ

(ຄ) ສຣະ ອະ ຊຶ່ງໃຊ້ໃນພາສາບາລີນີ້ ບໍ່ມີຮູບ ເປັນສຣະຈົມຢູ່ກັບ ຕົວພຍັນຊນະເອງເຫຕຸນັ້ນເພິງເຂົ້າໃຈວ່າ ພຍັນຊນະຕົວໃດຖ້າບໍ່ມີຮູບ ສຣະອື່ນປະສົມຢູ່ນຳ ແລະບໍ່ມີເຄື່ອງໝາຍໃດໆ ແລ້ວ ໃຫ້ອ່ານອອກສຽງ ເປັນສຣະ ອະ ທັງໝົດດັ່ງນີ້÷

ໝາຍບອກສຳນຽງອ່ານ

ນໂມ ຕສຸສ ກຄວໂຕ ອຣຫາໂຕ ສມຸມາ ສມຸພຸທຄສຸສ

"ອ່ານວ່າ" ນະໂມຕັສສະ ກະຄະວະໂຕ ອະຣະຫະໂຕ ສັມມາ ສັມ-ພຸທຄັສສະ

(ໝ) ນິຄຄຫິຕ + ຂຽນໄວ້ເທິງຄຳທີ່ມີສຣະ ອະ ອິ ອຸ ທີ່ນັ້ນແລະອອກສຳນຽງເໝືອນຕົວ ງ ສັງໂຍຄດັ່ງນີ້÷

ອຫໍ "ອ່ານວ່າ" ອະຫັງ

ອກາສິ " ອະກາສິງ

ເສຕຸໍ " ເສຕຸງ ฯ

ບາລີໄວຍາກອຓ

ໃນບາລີກາສາ ນັກປຣາຊຸຜ໌ຈັດແບ່ງໄວຍາກອຓອອກເປັນໝວດ ໆ ມີ ໕ ໝວດຄື÷

(໑) ສມຸຍາກິຣານ ສະແດງຊື່ອັກສອນພ້ອມທັງການກອຓເປັນຕົ້ນ

(໒) ສນຸຣິ ຕໍ່ອັກສອນທີ່ຢູ່ໃນຄຳອື່ນໃຫ້ເນື່ອງກັນເພື່ອທຳຄຳເວົ້າໃຫ້ມ່ວນ

(໓) ນາມ ແຈກຊື່ຄົນ ສັດຕ໌ ທີ່ ສິ່ງຂອງຕ່າງ ໆ ຄຸຓນາມ ແຈກສັພທ໌ທີ່ສະແດງລັກສຓະຂອງນາມ ສພຸພນາມ ແຈກສັພທ໌ທີ່ໃຊ້ແທນນາມຊຶ່ງອອກຊື່ມາແລ້ວ

(໔) ອັພ຺ຍຍສັພທ໌ ຄຳເວົ້າສຳຫຼັບປະກອບເຂົ້າກັບນາມສັພທ໌ແລະກິຣິຍາສັພທ໌ ຫຼືລົງໃນຣະຫວ່າງ ນາມສັພທ໌ ແລະກິຣິຍາສັພທ໌ນັ້ນ.

(໕) ສມາສ ຫຍໍ້ນາມສັພທ໌ຕັ້ງແຕ່ສອງບົທຂຶ້ນໄປໃຫ້ເປັນບົທດຽວກັນ.

(ຉ) ຕທ຺ຘິຕ ໃຊ້ປັຈຈັຍແທນຨັພທ໌ໃຫ້ນ້ອຍລົງ ແຕ່ມີເນື້ອຄວາມໄດ້ເຕັມບໍຣິບູຣຓ໌

(ຊ) ອາຂຍາຕ ແຈກກິຣິຍາຨັພທ໌ພ້ອມທັງຈວນະ ວິຠັຕຕິ ກາລ ບົທ ບຸຣຸຩ ວາຈົກ

(ຌ) ກິຕ຺ຕກ ໃຊ້ປັຈຈັຍເປັນເຄື່ອງກຳໜົດໝາຍສາຘນະ ຫຼືກາລ.

(ຎ) ວາກ຺ຍສັມພັນຘ໌ ວ່າດ້ວຍກາຣກ ແລະຜູກຄຳເວົ້າທີ່ແບ່ງໄວ້ໃນວຈີວິຠາຄ ໃຫ້ເຂົ້າເປັນປໂຍຄດຽວກັນ

ຖ້ານັບຮວມຉັນທະລັກຩຓະທີ່ທ່ານຈັດໄວ້ ເປັນໝວດນຶ່ງຕ່າງຫາກກໍເປັນ ໑໐ ໝວດພໍດີ ໄວຍາກຣຓ ໑໐ ໝວດນີ້ຮວມເຂົ້າເປັນພາຄໄດ້ ໔ ພາຄ ດັ່ງນີ້ ÷

໑. ອັກຂຣະວິຘີ ວ່າດ້ວຍສມຎ຺ຎາຠິຘານ ແລະສນ຺ຘິ

໒. ວຈີວິຠາຄ ວ່າດ້ວຍ ນາມ, ອັພ຺ຍຍຨັພທ໌ ສມາສ ຕັທຘິຕ ອາຂຍາຕ ກິຕຕກ

໓. ວາກ຺ຍສັມພັນຘ໌ ວ່າດ້ວຍກາຣຜູກຄຳເວົ້າເຂົ້າເປັນປໂຍຄ

໔. ຉັນທລັກຩຓະ ວ່າດ້ວຍວິຘີແຕ່ງຉັນທທີ່ເປັນວັຕຕພຣິຕຕ໌ແລະມາຕຣາພຣິຕຕ໌ ຯ

ອັກຂຣະວິຘີພາຄທີ ໑

໑. ສມຎ຺ຎາຠິຘານ

(໑) ເນື້ອຄວາມຂອງຄຳເວົ້າທັງຫຼາຍ ຕ້ອງໝາຍຮູ້ດ້ວຍອັກຂຣະ ເມື່ອອັກຂຣະວິບັຕຕິແລ້ວກໍເຂົ້າໃຈເນື້ອຄວາມຍາກ, ຄຳວ່າອັກຂຣະນັ້ນນັກປຣາຊຎ໌ທ່ານປະສົງເອົາສອງຢ່າງ ຄືເປັນສຽງຢ່າງ ໑ ເປັນຕົວໜັງສືຢ່າງ ໑

ນີ້ເນື່ອຄວາມເປັນອັນດຽວກັນ, ສຽງກໍດີ ຕົວໜັງສືກໍດີ ທີ່ເປັນຂອງ ຊາຕິໃດພາສາໃດ ກໍພໍໃຈ້ໄດ້ຕາມສຳນຽງໃນຊາຕິນັ້ນ ພາສານັ້ນ ເຖິງຈະເວົ້າຫຼືຂຽນເປັນທີ່ໃດກໍຕາມ ສຽງແລະຕົວໜັງສືນັ້ນກໍບໍ່ໝົດເປັນເລີຍ ທັງບໍ່ເປັນຂອງແຂງທີ່ຈະໃຈ້ໃນພາສານັ້ນຍາກ ເຫຕຸນັ້ນ ສຽງກໍດີ ຕົວໜັງສືກໍດີ ຈຶ່ງຊື່ອັກຂຣະ ແປວ່າ ບໍ່ຮູ້ຈັກໝົດອ່າງນຶ່ງ ບໍ່ເປັນຂອງແຂງອ່າງນຶ່ງ ฯ

ອັກຂຣະ

(๑) ອັກຂຣະໃນບາລີພາສານັ້ນມີ ๔๑ ຕົວຄື÷

ອ ອາ ອິ ອີ ອຸ ອູ ເອ ໂອ

ກ ຂ ຄ ຆ ງ, ຈ ឆ ຊ ឈ ញ

ដ ឋ ឍ ណ ៣, ត ថ ទ ធ ន

ປ ຜ ພ ភ ມ, ຍ រ ລ ວ ສ

ຫ ឡ ំ

ສຣະ

(๒) ໃນອັກຂຣະ ๔๑ ຕົວນັ້ນ ອັກຂຣະເບື້ອງຕົ້ນ ๘ ຕົວຄື÷ ອ ອາ ອິ ອີ ອຸ ອູ ເອ ໂອ ຊື່ສຣະ ອອກສຽງໄດ້ຕາມລຳພັງຕົນເອງແລະເຮັດໃຫ້ພຍັນຊນະອອກສຽງໄດ້ດ້ວຍສຣະ ๘ ຕົວນີ້ຊື່ນິສສັຍ ເປັນທີ່ອາສັຍຂອງພຍັນຊນະ ບັນດາພຍັນຊນະຕ້ອງອາສັຍສຣະຈຶ່ງຈະອອກສຽງໄດ້ ฯ

ທີ່ຆະຣັສສະ

(๓) ໃນສຣະ ๘ ຕົວນັ້ນ ສຣະມີມາຕຣາເບົາ ๓ ຕົວຄື ອ ອິ ອຸ ຊື່ຣັສສະມີສຽງສັ້ນເໝືອນຄຳວ່າ ປຕິ ມຸນິ ຄຣຸ ເປັນຕົ້ນ ສຣະອີກ

໕ ຕົວຄື ອາ ອີ ອູ ເອ ໂອ ຊຶ່ທີຆະ ມີສຽງຍາວເໝືອນ ຄຳວ່າ ເມຘາວີ ວິຎ຺ຎູ ຠູປາໂລ ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ສຣະ ເອ ໂອ ສອງຕົວນີ້ຖ້າມີ ພຍັນຊນະສັງໂຍຄ ທ່ານກ່າວວ່າເປັນຣັສສະເໝືອນຄຳວ່າ ເສຍ຺ໂຍ ໂສຕ຺ຖິ ເປັນອາທິ.

ຄຣຸລຫຸ

(໕) ສຣະທີ່ເປັນທີຆະລ້ວນ ແລະສຣະທີ່ເປັນຣັສສະມີພຍັນຊນະສັງໂຍຄ ຫຼືນິຄ຺ຄຫິຕຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ຊື່ ຄຣຸ ມີສຽງໜັກ ເໝືອນຄຳວ່າ ຠູປາໂລ ເອສີ ສຸນກ຺ຂຕ຺ຕໍ ໂກເສຍ຺ຍໍ ມນຸສ຺ສິນ຺ໂທ ເປັນຕົ້ນ, ສຣະທີ່ເປັນຣັສສະລ້ວນ ບໍ່ມີພຍັນຊນະສັງໂຍຄ ແລະນິຄ຺ຄຫິຕຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ຊື່ ລຫຸ ມີສຽງເບົາ ເໝືອນຄຳວ່າ ຖປິຕິ ມຸນິ ຄຣຸ ເປັນຕົ້ນ.

ວຓ຺ຓ

(໖) ສຣະນັ້ນຈັດເປັນຄູ່ໄດ້ ໓ ຄູ່ ຄື ອ ອາ ຮຽກ ອ ວຓ຺ໂຓ ອິ ອີ ຮຽກ ອິ ວຓ຺ໂຓ ອຸ ອູ ຮຽກ ອຸ ວຓ຺ໂຓ ສ່ວນສຣະ ເອ ໂອ ສອງຕົວນີ້ເປັນສັງຍຸຕ຺ຕສຣະ ຄື ປະກອບສຣະສອງຕົວເປັນສຽງດຽວກັນ ດັ່ງນີ້÷

ອ ກັບ ອິ ຜະສົມກັນເປັນ ເອ

ອ ກັບ ອຸ ຜະສົມກັນເປັນ ໂອ

ເຫຕຸນັ້ນສຣະສອງຕົວນີ້ ຈຶງເກີດໃນສອງຖານດັ່ງຈະສະແດງຂ້າງໜ້າ

ພຍັຎຊນະ

(ຖ) ອັກຂຣະທີ່ເຫຼືອຈາກສຣະ ໓໓ ຕົວຄື÷

ກ ຂ ຄ ຆ ງ ຈ ຉ ຊ ຌ ຎ

ຏ ຐ ຑ ຒ ຓ ຕ ຖ ທ ຘ ນ

ປ ຜ ພ ຠ ມ ຍ ຣ ລ ວ ສ

ຫ ຬ ໍ

ຊື່ພຍັຎຊນະ, ຄຳວ່າພຍັຎຊນະນັ້ນແປວ່າທຳເນື້ອຄວາມໃຫ້ປາກົຏ; ອັກຂຣະເຫຼົ່ານີ້ເຖິງວ່າເປັນນິສ຺ສິຕ ຕ້ອງອາສັຍສຣະຈຶ່ງອອກສຽງໄດ້ກໍຈິງ ເຖິງດັ່ງນັ້ນກໍຍັງທຳເນື້ອຄວາມໃຫ້ປາກົຏຄັກຈົນເຂົ້າໃຈເນື້ອຄວາມໄດ້ ແຕ່ລຳພັງສຣະເອງ ເຖິງວ່າອອກສຽງໄດ້ຖ້າພຍັນຊນະບໍ່ອາສັຍແລ້ວ ກໍຈະມີສຽງເໝືອນກັນເປັນໝົດຍາກທີ່ຈະສັງເກຕໄດ້ ເໝືອນຈະຖາມວ່າ ກຸໂຕ ອາຄໂຕສິ? (ເຈົ້າມາແຕ່ໃສ) ຖ້າພຍັຎຊນະບໍ່ເຂົ້າອາສັຍແລ້ວ ກໍຈະເປັນສຽງດຽວເປັນໝົດວ່າ ອຸ ໂອ ອາ ອະ ໂອ ອິ (ເອົາອາແອ່ໂອ໋) ດັ່ງນີ້ພຍັຎຊນະ ໓໓ ຕົວນັ້ນຈັດເປັນສອງພວກຄື ວັຄຄ ໑ ອວັຄຄ ໑ ພຍັຎຊນະວັຄຄນັ້ນຈັດເປັນ ໕ ຄື÷

ກ ຂ ຄ ຆ ງ ໕ ຕົວນີ້ຣຽກ ກ ວັຄຄ

ຈ ຉ ຊ ຌ ຎ ໕ ຕົວນີ້ຣຽກ ຈ ວັຄຄ

ຏ ຐ ຑ ຒ ຓ ໕ ຕົວນີ້ຣຽກ ຏ ວັຄຄ

ຕ ຖ ທ ຘ ນ ໕ ຕົວນີ້ຣຽກ ຕ ວັຄຄ

ປ ຜ ພ ຠ ມ ໕ ຕົວນີ້ຣຽກວ່າ ປ ວັຄຄ

ພຍັຎຊນະ ໒໕ ຕົວນີ້ເປັນພວກເປັນໝູ່ກັນຕາມຖານທີ່ເກີດ ຈຶ່ງຊື່ວ່າ ວັຄຄ

ພຍັນຊນະນອກນັ້ນອີກ ໘ ຕົວ ຄື ຍ ຣ ລ ວ ສ ຫ ຬ ໍ ຮຽກ ອວັຄຄ ເພາະບໍ່ເປັນພວກເປັນໝູ່ກັນຕາມຖານກຣຓ໌ທີ່ເກີດ

(໘) ພຍັນຊນະຄື ໍ ຮຽກນິຄ຺ຄຫິຕ, ຕາມສາສນະໂວຫາຣ ຮຽກ ອນຸສາຣ, ນິຄ຺ຄຫິຕແປວ່າ ກົດສຣະຫຼືກຣຓ໌ ຄື ອວັຍວະທີ່ທຳສຽງເວລາວ່າ ບໍ່ຕ້ອງອ້າປາກເກີນກວ່າປົກຕິເໝືອນອາ ທີພະສຣະ ອນຸສາຣ ແປວ່າ ເປັນຕາມສຣະຄືພຍັນຊນະຕົວນີ້ຕ້ອງເປັນຕາມຫຼັງສຣະ ອ ອິ ອຸ ສເມີ ເໝືອນຄຳວ່າ ມຍໍ ປີໍສຸໍ ອກາສິໍ ເສຕຸໍ ເປັນຕົ້ນ

ຖານອັກຂຣະ

(໙) ຖານທີ່ຕັ້ງທີ່ເກີດຂອງອັກຂຣະນີ້ ໖ ຄື: (໑) ກຓ຺ໂຖ ຄໍ (໒) ຕາລຸ ເພດານ (໓) ມຸທ຺ຘາ ເຫືອກ (໔) ທນ຺ໂຕ ແຂ້ວ (໕) ໂອຏ຺ໂຖ ຮິມຜີປາກ (໖) ນາສິກາ ດັງ ອັກຂຣະບາງໝູ່ເກີດໃນຖານດຽວ ບາງໝູ່ເກີດໃນສອງຖານ, ອັກຂຣະທີ່ເກີດໃນຖານດຽວນັ້ນ ຄື:

ອ ອາ ກ ຂ ຄ ຆ ງ ຫ ໘ ຕົວນີ້ເປັນ ກຓ຺ຖຊາ

ອິ ອີ ຈ ຉ ຊ ຌ ຎ ຍ ໘ ຕົວນີ້ເປັນ ຕາລຸຊາ

ຏ ຐ ຑ ຒ ຓ ຣ ຬ ໗ ຕົວນີ້ເປັນ ມຸທ຺ຘຊາ

ຕ ຖ ທ ຘ ນ ລ ສ ໗ ຕົວນີ້ເປັນ ທນ຺ຕຊາ

ອຸ ອູ ປ ຜ ພ ຠ ມ ໗ ຕົວນີ້ເປັນ ໂອຏ຺ຖຊ

ນິຄ຺ຄຫິຕຄື ໍ (ເກີດໃນດັງ) ເປັນນາສິກຏ຺ຖານຊາ

ອັກຂຣະເຫຼົ່ານີ້ ເວັ້ນເສັຍແຕ່ພຍັນຊນະທີ່ສຸດວັຄຄ ໕ ຕົວຄື: ງ ຎ ຓ ນ ມ ເກີດໃນຖານດຽວ ฯ

ອັກຂຣະທີ່ເກີດໃນສອງຖານນັ້ນຄື÷

ເອ ເກີດໃນຄໍແລະເພດານ ຮຽກ ກຓ຺ຐຕາລຸໂຊ

ໂອ ເກີດໃນຄໍແລະຣິມຝີປາກ ຮຽກ ກຓ຺ໂຐຏ຺ຐໂຊ

ວ ເກີດໃນແຂ້ວແລະຣິມຝີປາກ ຮຽກ ທນ຺ໂຕຏ຺ຐໂຊ

ພຍັຎຊນະທີ່ສຸດວັຄຄ໌ ໕ ໂຕຄື ງ ຎ ຓ ນ ມ ນີ້ເກີດໃນສອງຖານ ຄືຖານຂອງຕົນແລະດັງ ຮຽກ "ສກຏ຺ຐານນາສິກຏ຺ຐານຊາ"

ຫ ຖ້າປະກອບດ້ວຍພຍັຎຊນະ ໘ ໂຕຄື ຎ ຓ ບ ມ ຍ ລ ວ ຬ ທ່ານວ່າເກີດແຕ່ອົກທີ່ບໍ່ໄດ້ປະກອບເກີດໃນຄໍ ຕາມຖານເດີມຂອງຕົນ ฯ

ກຣຓອັກຂຣະ

(໑໐) ກຣຓຂອງອັກຂຣະມີ ໔ ຄື

ຊິວ຺ຫາມຊ຺ຊໍ ຍ່ານກາງລີ້ນ ໑

ຊິວ຺ໂຫປຄ຺ຄໍ ຖັດປາຍລີ້ນເຂົ້າມາ ໑

ຊິວ຺ຫາຄ຺ຄໍ ປາຍລີ້ນ ໑

ສກຏ຺ຐານໍ ຖານຂອງຕົນ ໑

ຊິວ຺ຫາມຊ຺ຊໍ ເປັນກຣຓຂອງອັກຂຣະທີ່ເປັນ ຕາລຸຊ

ຊິວ຺ໂຫປຄ຺ຄໍ ເປັນກຣຓຂອງອັກຂຣະທີ່ເປັນ ມຸທ຺ຘຊ

ຊິວ຺ຫາຄ຺ຄໍ ເປັນກຣຓຂອງອັກຂຣະທີ່ເປັນ ທນ຺ຕຊ

ສກຏ຺ຐານໍ ເປັນກຣຓຂອງອັກຂຣະທີ່ເຫຼືອຈາກນີ້

ສຽງອັກຂຣະ

(໑໑) ມາຕຣາທີ່ຈະວ່າອັກຂຣະນັ້ນ ດັ່ງນີ້÷ ສຣະສັ້ນມາຕຣາດຽວ ສຣະຍາວສອງມາຕຣາ ສຣະມີພຍັຎຊນະສັງໂຍຄອູ່ເບື້ອງຫຼັງ ສາມມາຕຣາ ພຍັຎຊນະທັງປວງ ເຄິ່ງມາຕຣາ.

(໑໔) ສຣະ ຊ ຕົວນັ້ນສຽງບໍ່ຕ່າງຈາກພາສາຂອງເຮົາເລີຍ ແລະແບ່ງເປັນສອງ ຄືເປັນຣັສສະນີສຽງສັ້ນອັນ ໑ ເປັນທີຜະນີສຽງຍາວອັນ ໑ ດັ່ງກ່າວແລ້ວ

(໑໓) ພຍັນຊນະນັ້ນກໍມີສຽງບໍ່ຕ່າງຈາກພາສາຂອງເຮົາຫຼາຍ ມີຕ່າງຢູ່ ໕ ຕົວທີ່ນັ້ນຄື: ຕົວ ຄ ມີສຳນຽງຄ້າຍຄືຕົວ g ທີ່ປະກອບດ້ວຍສຣະ a o u.

ຕົວ ຊ ອອກສຽງຄ້າຍຄືຕົວ j ຫຼືຊັຍະຄື ຊ ກັບ ຍ ຄວບກັນ ฯ

ຕົວ ฑ ອອກສຽງຄ້າຍຄືຕົວ ດ ໃນພາສາຂອງເຮົາ ແຕ່ທຳສຽງໃຫ້ໜັກ ຫຼືຄ້າຍຄືຕົວ d

ຕົວ ທ ອອກສຽງຄ້າຍຄືຕົວ ດ ໃນພາສາຂອງເຮົາຫຼືຄ້າຍຄືຕົວ d

ຕົວ ພ ອອກສຽງຄ້າຍຄືຕົວ ບ ໃນພາສາຂອງເຮົາຫຼືຕົວ b ฯ

ໂຜສະອໂຜສະ

(໑໔) ພຍັນຊນະນັ້ນກໍແບ່ງເປັນສອງ ຕາມທີ່ມີສຽງກ້ອງແລະບໍ່ກ້ອງ ພຍັນຊນະທີ່ມີສຽງກ້ອງຮຽກໂຜສະ ພຍັນຊນະທີ່ມີສຽງບໍ່ກ້ອງຮຽກວ່າອໂຜສະ

ພຍັນຊນະທີ ໑ ທີ ໒ ໃນວັກຄທັງ ໕ ຄື: ກ ຂ ຈ ฉ ຏ ຐ ຕ ຖ ປ ຜ ແລະສ ໑໑ ຕົວນີ້ ເປັນ ອໂຜສະ ฯ

ພຍັນຊນະທີ ໓ ທີ ໔ ທີ ໕ ໃນວັກຄທັງ ໕ ຄື ຄ ฆ ງ ຊ ฌ ຌ ฑ ฒ ຓ ທ ธ ນ ພ ภ ມ ແລະ ຍ ຣ ລ ວ ຫ ฬ ໒໑ ຕົວນີ້ເປັນໂຜສະ

ນິຄ຺ຄຫິຕ ໍ ນັກປຣາຊຎ໌ຜູ້ຮູ້ຨັພທຨາສຕຣ໌ປຣະສົງເປັນໂຆສະ ສ່ວນນັກປຣາຊຎຝ່າຍສາສນາປຣະສົງເປັນໂຆສາໂຆສະວິມຸຕ຺ຕິ ຄືພົ້ນຈາກໂຆສະແລະອໂຆສະ ຯ

ສິຖິລຘນິຕ

(໑໕) ພຍັຎຊນະວັຄຄທີ່ເປັນໂຆສະແລະອໂຆສະນັ້ນກໍແບ່ງເປັນສອງ ຕາມທີ່ມີສຽງອ່ອນແລະໜັກ, ພຍັຎຊນະທີ່ຖືກ ການຂອງຕົນອ່ອນໆ ຊື່ ສິຖິລ, ພຍັຎຊນະທີ່ຖືກການຂອງຕົນໜັກບັນລືສຽງດັ່ງ ຊື່ ຘນິຕ ຯ

ພຍັຎຊນະທີ ໑ ທີ ໓ ໃນວັຄຄທັງ ໕ ຄື ກ ຄ ຈ ຊ ຏ ຑ ປ ພ ເປັນສິຖິລ. ພຍັຎຊນະທີ ໒ ແລະທີ ໔ ໃນວັຄຄທັງ ໕ ຄື ຂ ຆ ຉ ຌ ຐ ຒ ຖ ຘ ຜ ຠ ເປັນຘນິຕ, ໃນຄັມພີຣກັຈຈາຍນເຠທ ສະແດງໄວ້ວ່າ ພຍັຎຊນະທີ່ສຸດວັຄຄທັງ ໕ ນັ້ນເປັນ ຘນິຕ ແຕ່ໃນຄັມພີຣ໌ທັງຫຼາຍອື່ນໆ ບໍ່ເຫັນກ່າວໄວ້ ຯ

ເມື່ອຜູ້ຨຶກສາຈື່ຈຳ ໂຆສະແລະອໂຆສະໄດ້ແລ້ວ ເພິງຮູ້ສຽງອັກຂຣະດັ່ງນີ້÷ ພຍັຎຊນະທີ່ເປັນ ສິຖິລ ອໂຆສະ ມີສຽງເບົາກວ່າທຸກພຍັຎຊນະ ຘນິຕອໂຆສະ ມີສຽງໜັກກວ່າ ສິຖິລອໂຆສະ ສິຖິລໂຆສະ ມີສຽງໜັກກວ່າ ຘນິຕອໂຆສະ ຘນິຕໂຆສະ ມີສຽງໜັກກ່ວາ ສິຖິລໂຆສະ

ພຍັຎຊນະສັງໂຍຄ

(໑໖) ລັກຩຓະທີ່ເອົາພຍັຎຊນະຊ້ອນກັນຄືສະກົດກັນໄດ້ນັ້ນດັ່ງນີ້÷

ໃນພຍັຎຊນະວັຄຄທັງຫຼາຍ ພຍັຎຊນະຕົວທີ ໑ ຊ້ອນໜ້າຕົວ

ທີ ໑ ແລະ ທີ ໔ ໃນວັກຄຂອງຕົນໄດ້ ດັ່ງນີ້÷ ສກ຺ກໍ ທຸກ຺ຂໍ ສຈ຺ຈໍ ອຈ຺ຉຣິຍໍ ວຌ຺ຌໍ ອຸປຌ຺ຉານໍ ອຕ຺ຕາວຕ຺ຖ ສປ຺ປຸຣິສ ປຸປ຺ຜໍ ຯ

ພຍັລຊນະຕົວທີ ໓ ຊ້ອນໜ້າຕົວທີ ໓ ແລະທີ ໔ ໃນວັກຄຂອງຕົນໄດ້ດັ່ງນີ້÷ ອຄ຺ໂຄ ພ຺ຍຄ຺ໂຆ ເວຊ຺ໂຊ ອຸປຊ຺ຌາໂຍ ເລຑ຺ຑຸ ວຸຑ຺ຒິ, ທຸທ຺ທໍ ພຸທ຺ໂຘ ປັພ຺ພຊ຺ຊາ ກພ຺ໂພ ຯ

ພຍັລຊນະທີ່ສຸດວັກຄທັງ ໕ ຕົວຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ ໄດ້ທັງ ໕ ຕົວເວັ້ນແຕ່ຕົວ ງ ຊ້ອນໜ້າຕົວເອງບໍ່ໄດ້ ດັ່ງນີ້÷

ຕົວ ງ ຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ "ປັງ຺ຄໍ ອາກັງ-ຂມານາ ອງ຺ຄໍ ສງ຺ໂຆ" ຕົວ ຎ ຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ "ກິຎຈານິ ເອວຎ຺ຉິ ປັຎ຺ຊໍ ວຎ຺ຊາວິຎ຺ຎາຕໍ"

ຕົວ ຓ ຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ "ກຓ຺ຏໂກ ກຓ຺ໂຐ ວນສຓ຺ໂຑ ວຓ຺ຓນາ"

ຕົວ ນ຺ ຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ "ຕນ຺ຕິ ກນ຺ຖ ນນ຺ທາ ສນ຺ຘິ ນິນ຺ນໍ"

ຕົວ ມ ຊ້ອນໜ້າພຍັລຊນະໃນວັກຄຂອງຕົນ÷ "ສມ຺ປຊ຺ຊລ ສມ຺ຜສ຺ສ ພິມ຺ພໍ ຖມ຺ກເອປິມ຺ມ" ເປັນຕົ້ນ ຯ

(໑໗) ພຍັລຊນະວັກຄທີ່ຊ້ອນກັນດັ່ງນີ້ ກໍຄື ຕົວ ຍ ລ ສ ຊ້ອນກັນສອງຕົວກໍຄື ບໍ່ມີສຣະຂັ້ນຢູ່ໃນຣະວ່າງພຍັລຊນະຕົວໜ້າເປັນຕົວສະກົດຂອງສຣະທີ່ຢູ່ໜ້າຕົນ ບໍ່ອອກສຽງຜະສົມດ້ວຍພຍັລຊນະຕົວຫຼັງ ສ່ວນພຍັລຊນະຕົວຫຼັງອາສັຍສຣະຫຼັງອອກສຳນຽງ ເໝືອນກັບຄຳໃນພາສາຂອງເຮົາດັ່ງນີ້÷

ທຸກ຺ກຕໍ ທຸກ຺ຂໍ ສຈ຺ຈໍ ມຈ຺ຉຣິຍໍ ອຌ຺ຌໍ

ປັຎ຺ກນໍ ວຕ຺ຕໍ ວຕ຺ຖ ກປ຺ປ ປຸປ຺ຜ ສກ຺ກ

ພ຺ຍຄ຺ຆ ວຊ຺ຊ ອຊ຺ຊ ກຸຑ຺ຑາ ວຸຑ຺ຒິ

ນິທ຺ເທສ ພຸທ຺ຘ ປຸພ຺ພ ກພ຺ກ ສງ຺ໂພ

ວິຎ຺ຎາຕໍ ວຕ຺ຕນາ ທິນ຺ນໍ ສມ຺ປຕ຺ຕິ

ເວຍ຺ຍາກຣຕໍ ສລ຺ລກ຺ເຂຕົ຺ວາ ສມ຺ພຸທ຺ຘສ຺ສ ເປັນຕົ້ນ ຯ

(໑໘) ພຍັຎຊນະ ໔ ຕົວຄື ຍ ຣ ລ ວ ຖ້າຢູ່ຫຼັງພຍັຎຊນະຕົວອື່ນ ອອກສຽງຜະສົມກັບພຍັຎຊນະຕົວໜ້າ ອຸທາຫາຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ພົຍາກຣຕໍ ອວົຍວໍ ພົຣຫົມຈຣິຍໍ

ສພ຺ພເກົ຺ລເສຫິ ອຸປົວ຺ຫາຍນ຺ຕາ ເປັນຕົ້ນ

ຕົວ ສ ມີສຳນຽງເປັນອຸສຸມ ເຖິງວ່າເປັນຕົວສະກົດຂອງສຣະທີ່ຢູ່ໜ້າຕົນແລ້ວກໍດີ ກໍຄົງມີສຽງປາກົມໜ່ອຍນຶ່ງ ປມາຕເຄິ່ງມາຕຣາຂອງສຣະສັ້ນ ພໍໃຫ້ຮູ້ວ່າຕົວ ສ ສະກົດເໝືອນກັບຕົວ s ໃນພາສາຝຣັ່ງ ຕົວຢ່າງດັ່ງນີ້÷

ກສົ຺ມາ ອ່ານວ່າ ກັສສະມາ

ຕສົ຺ມາ " ຕັສສະມາ

ວສົ຺ຕຸ ອ່ານວ່າ ວັສສະຕຸ

ເປັນຕົ້ນ ຯ

ຕົວ ຫ ນັ້ນຖ້າຢູ່ໜ້າພຍັຎຊນະອື່ນ ກໍທຳໃຫ້ສຣະທີ່ຢູ່ຂ້າງໜ້າຕົນ ອອກສຽງມີລົມມາກ່ອນ ດັ່ງນີ້÷

ພົຣຫົມຈຣິຍໍ ອາສາຣົ຺ຫ, ສາຍຕົຫາສນຍໍເປັນຕົ້ນ ຖ້າພຍັຎຊນະ ໘ ຕົວ ຄື÷

ຎ ຓ ນ ມ ຍ ລ ວ ຬ ນຳໜ້າ ມີສຳນຽງເຂົ້າຜະສົມພຍັຎຊນະນັ້ນດ້ວຍ ຕົວຢ່າງດັ່ງນີ້÷

ປຎ຺ຫາ ສາຍຕ຺ຫ ສນນຍ຺ຫ, ນຍ຺ຫໍ

ອມ຺ຫໍ ອຸປົວ຺ຫາຍນຕາ ຣຸໂຣົ຺ຫ ເປັນຕົ້ນ

(໑໙) ຂໍ້ທີ່ວ່າ ພຍັນຊນະທັງປວງມີສຽງເຄິ່ງມາຕຣານັ້ນ ວ່າຕາມທີ່ທ່ານສະແດງໄວ້ ໂດຍບໍ່ຕ່າງກັນ ແຕ່ຖ້າຈະສະແດງໃຫ້ພິສດາຣແລ້ວ ເຫັນວ່າ ພຍັນຊນະທັງປວງເປັນມູຄະພຍັນຊນະ (ຄືພຍັນຊນະກີກ) ບໍ່ມີມາຕຣາເລີຍ ເພາະຈະເອົາພຍັນຊນະວັກຄເຫຼົ່ານີ້ ຕົວໃດຕົວນຶ່ງ ຮວມລົງໃນສຣະດຽວກັນອອກສຽງຜະສົມກັນບໍ່ໄດ້ ເປັນໄດ້ແຕ່ຕົວສະກົດຢ່າງດຽວ ສ່ວນພຍັນຊນະ ງ ຕົວຄື ຍ ຣ ລ ວ ສ ຫ ຬ ນີ້ເປັນອັຑຒສຣະ ມີສຽງເຄິ່ງສຣະຄືເຄິ່ງມາຕຣາ ເພາະພຍັນຊນະເຫຼົ່ານີ້ບາງຕົວກໍຮວມລົງໃນສຣະດຽວກັນກັບດ້ວຍພຍັນຊນະອື່ນ ອອກສຽງພ້ອມກັນໄດ້ ບາງຕົວ ເຖິງວ່າເປັນຕົວສະກົດກໍຄົງອອກສຽງໜ່ອຍນຶ່ງພໍໃຫ້ຮູ້ວ່າຕົວນັ້ນສະກົດ ฯ

ລຳດັບອັກຂຣະ

(໒໐) ໃນຄັມກີຣ໌ມຸຂມັຄຄສາຣທີ່ປຣີທ່ານສະແດງລຳດັບແຫ່ງອັກຂຣະໄວ້ດັ່ງນີ້÷

ອັກຂຣະ ໔໑ ຕົວນັ້ນເຖິງວ່າຕ່າງກັນໂດຍຖານທີ່ເກີດເປັນຕົ້ນ ກໍເປັນສອງຢ່າງຄື ເປັນນິສສັຍຢ່າງ ໑ ເປັນນິສສິຕຢ່າງ ໑ ສຣະຊຶ່ງເປັນທີ່ອາສັຍຂອງພຍັນຊນະຊື່ ນິສສັຍພຍັນຊນະອັນອາສັຍສຣະຊື່ ນິສສິຕ

ເມື່ອຈະຕັ້ງອັກຂຣະໃຫ້ເປັນລຳດັບກັນ ຈຳເປັນຕ້ອງຕັ້ງນິສສັຍໄວ້ກ່ອນ ທ່ານຈຶ່ງຕັ້ງສຣະກ່ອນ ສຣະນັ້ນກໍເປັນສອງຢ່າງຄືເກີດໃນຖານດຽວບ້າງ ເກີດໃນສອງຖານບ້າງ ຄວນຈະຕັ້ງສຣະທີ່ເກີດໃນຖານດຽວກ່ອນ ແລະສຣະທີ່ເກີດໃນຖານດຽວນັ້ນກໍມີ ໓ ຢ່າງ ຄື ກຳຸກຊ ເກີດໃນຄໍ ໑ ຕາລຸຊ ເກີດໃນເພດານ ໑ ໂອຍຸກຊ ເກີດທີ່ຣິມຝີປາກ ໑ ສຣະທີ່ເກີດໃນຖານດຽວຊຶ່ງຈຳຕ້ອງຕັ້ງໄວ້ກ່ອນນັ້ນ ທ່ານກໍຕັ້ງເປັນຕາມລຳດັບຖານທີ່ເກີດຕັ້ງຕົ້ນແຕ່ ກຳຸກຊ ຕາລຸຊ ມາຫາໂອຍຸກຊ ໃນສຣະທີ່ເກີດໃນຖານດຽວ

ຈຶ່ງຕັ້ງເປັນຕາມລ່ຳດັບການດັ່ງນີ້ນັ້ນ ຣັສສະ ສຣະເປັນ ລຫຸ ທີພສຣະເປັນ ຄຣຸ ຄວນຕັ້ງ ລຫຸ ກ່ອນ ທ່ານຈຶ່ງຕັ້ງຣັສສະສຣະໄວ້ກ່ອນທີພສຣະໄວ້ທີ ຫຼັງໃນສຣະທີ່ເກີດໃນສອງການທ່ານຕັ້ງຕົວ ເອ ໄວ້ກ່ອນ ໂອ ໄວ້ຫຼັງ ເພາະ ເອ ເກີດໃນການທັງສອງທີ່ຕັ້ງຢູ່ກ່ອນ ຄື ຄໍ ແລະເພດານ, ໂອ ເກີດໃນການທັງສອງທີ່ຕັ້ງຢູ່ພາຍຫຼັງ ຄື ຄໍ ແລະຣິມຝີປາກ ນີ້ເປັນລ່ຳດັບສຣະ

(໔໑) ພຍັນຊນະນັ້ນກໍເປັນສອງ ເປັນວັຄຄ ໑ ອວັຄຄ ໑ ເພິ່ນຕັ້ງພຍັນຊນະວັຄຄໄວ້ກ່ອນ ເພາະ ພຍັນຊນະວັຄຄຫຼາຍກວ່າໃນພຍັນ-ຊນະວັຄຄນັ້ນ ເພິ່ນຕັ້ງ ກ ວັຄຄໄວ້ກ່ອນເພາະ ກ ວັຄຄເກີດໃນການທີ່ຕັ້ງຢູ່ກ່ອນຄື ຄໍ ຕໍ່ມາກໍແມ່ນ ຈ ວັຄຄ ຏ ວັຄຄ ຕ ວັຄຄ ປ ວັຄຄ ຕາມລ່ຳດັບການທີ່ເກີດ ພຍັນຊນະໃນວັຄຄນັ້ນ ກໍຈັດເປັນສອງຄື ເປັນໂພສະ ໑ ອໂພສະ ໑ ຕາມທັມມດາຄວນຈະຕັ້ງ ໂພສະໄວ້ກ່ອນ ເພາະມີຫຼາຍກວ່າກໍຈິງຢູ່ ເຖິງດັ່ງນັ້ນພຍັນຊນະທີ່ເປັນໂພສະ ມີສຽງໜັກກວ່າພຍັນຊນະທີ່ເປັນອໂພສະມີສຽງເບົາ

ເຫຕຸນັ້ນທ່ານຈຶ່ງຕັ້ງພຍັນຊນະທີ່ເປັນອໂພສະ ໄວ້ກ່ອນ ໂພສະໄວ້ພາຍຫຼັງ, ສ່ວນພຍັນຊນະໃນອວັຄຄນັ້ນກໍເປັນສອງຄື ໂພສະແລະອໂພສະ ຍ ຣ ລ ວ ຫ ຬ ຝ ຕົວນີ້ເປັນໂພສະ ສ ເປັນອໂພສະ ໃນທີ່ນີ້ ໂພສະມີຫຼາຍກວ່າ ອໂພສະ ມີແຕ່ຕົວດຽວ ເພິ່ນຈຶ່ງຕັ້ງພຍັນຊນະທີ່ເປັນ ໂພສະ ເປັນຕາມລ່ຳດັບການທີ່ເກີດກ່ອນ ບໍ່ຕັ້ງເໝືອນພຍັນຊນະໃນວັຄຄ ຕໍ່ນັ້ນມາຈຶ່ງເຖິງ ອໂພສະ ພຍັນຊນະ ຫ ນັ້ນເປັນໂພສະ ແລະກຕຸກຊ ຄວນຈະຕັ້ງໄວ້ກ່ອນກໍຈິງຢູ່ ເຖິງດັ່ງນັ້ນເພິ່ງເຫັນວ່າ ເພິ່ນຕັ້ງໄວ້ຜິດລ່ຳດັບ ເພື່ອໃຫ້ຮູ້ວ່າເຖິງຕັ້ງເປັນຕາມລ່ຳດັບກໍຄົງຜິດລ່ຳດັບຢູ່ນັ້ນເອງ

ຕົວ ຮ ນັກປຣາຊຍ໌ຜູ້ຮູ້ຄັມກີຣ໌ສັພທສາສຕຣ໌ທັງຫລາຍວ່າ ທຳວິການໃຫ້ເປັນຕົວ ฬ ກໍໄດ້ສ່ວນອາຈາຣຍ໌ຜູ້ແຕ່ງສູຕຣ໌ຣຽນງ່າວຕົວ ລ ໃນທີ່ຕົວ ຮ, ພຍັນຊນະຄື ຮ ນີ້ເຖິງວ່າເພິ່ນບໍ່ກ່າວວ່າ ເປັນ ໂພສະ ຫຼືອໂພສະ ກໍອາຈຮູ້ໄດ້ຕາມທີ່ວິຈາຣຕ໌ຕົວ ລ ເພາະຕັ້ງຢູ່ໃນການເປັນຕົວ ລ ແຕ່ໃນຄັມກີຣ໌ສັພທສາສຕຣ໌ ເພິ່ນໝາຍເອົາເປັນຕົວ ฬ ນັ້ນເພື່ອປະສົງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຊົນທັງຫລາຍກ່າວບໍ່ຄືກັນ ບາງພວກກ່າວຕົວ ລ ໃນທີ່ຕົວ ຮ ບາງພວກກ່າວຕົວ ຮ ໃນທີ່ຕົວ ฬ ນັ້ນເພາະເປັນມຸທຸຊຊ ແລະ ໂພສະດັ່ງນີ້ຄວນຈະຕັ້ງໄວ້ໃນລຳດັບແຫ່ງ ຮ ແຕ່ເພິ່ນມາຕັ້ງໄວ້ລຸນເສັຽ (ນີ້ກໍຜິດລຳດັບເໝືອນກັນ) ນິຄຄຫິຕ ເພິ່ນຕັ້ງໄວ້ໃນທີ່ສຸດພຍັນຊນະທັງປວງ ເພາະບໍ່ມີສຽງບໍ່ມີພວກ ແລະພົ້ນຈາກໂພສະ ອໂພສະ ນີ້ເປັນລຳດັບແຫ່ງພຍັນຊນະ ฯ

໒. ສນຸຄິ

(໒໒) ໃນບາລີພາສານີ້ວິຄີຕໍ່ສັພທ໌ ແລະອັກຂຣະໃຫ້ເນື່ອງກັນດ້ວຍອັກຂຣະ ເພື່ອຈະຫຍໍ້ຕົວອັກຂຣະໃຫ້ນ້ອຍລົງເປັນປໂຍຊນ໌ ໃນການແຕ່ງຈັນທ໌ ແລະທຳຄຳເວົ້າໃຫ້ງົດງາມຮຽກ ສນຸຄິ ໆ ນັ້ນຈັດເປັນສາມຕາມຄວາມທີ່ເປັນປຣະທານກ່ອນຄື÷

ສຣະສນຸຄິ ຕໍ່ດ້ວຍສຣະ ໑

ພຍັນຸຊນສນຸຄິ ຕໍ່ດ້ວຍພຍັນຊນະ ໑

ນິຄຸຄຫິຕສນຸຄິ ຕໍ່ດ້ວຍນິຄຸຄຫິຕ ໑

ສນຸຄິກິຣິໂຍປກຣຕ ວິຄີເປັນອຸປກຣຕ໌ແກ່ການທຳສົນຄິ ມີ ໘ ຢ່າງຄື ໂລໂປ ການລົບ ໑ ອາເທໂສ ການແປງ ໑ ອາຄໂມ ການລົງຕົວອັກສຣໃໝ່ ໑ ວິກາໂຣ ການທຳໃຫ້ຜິດຈາກຂອງເດີມ ໑ ປກຕິ

ສນຸທິ

ຕາມເດີມ ໑ ທີ່ໂພເຣັດໃຫ້ຍາວ ໑ ຣສສໍ ເຣັດໃຫ້ສັ້ນ ໑ ສຸນໂລໂຄ ຈ້ອນຕົວພຍັນຊນະ ໑ ໆ

ສຣະສນຸທິ

(໔ລ) ໃນສຣະສນຸທິ ນີ້ ໄດ້ສນຸທິກິຣິໂຍປິກຣຕເບື້ອງຕົ້ນທັງ ໆ ຂາດແຕ່ສຸນໂລໂຄອຍ່າງດຽວ

໑. ໂລໂປ ການລົບນັ້ນມີສອງຄື ລົບສຣະໜ້າ ໑ ລົບສຣະຫຼັງ ໑ ສຣະທີ່ສຸດຂອງສັພທ໌ໜ້າຮຽກສຣະໜ້າ ຫຼືສຣະເບື້ອງຕົ້ນ ສຣະໜ້າຂອງສັພທ໌ຫຼັງ ຮຽກສຣະຫຼັງຫຼືສຣະເບື້ອງປາຍ ເມື່ອສຣະທັງສອງນີ້ຢູ່ດ້ວຍກັນບໍ່ມີພັຍນຊນະຂັ້ນຢູ່ໃນຣະວ່າງລົບໄດ້ຕົວນຶ່ງ ຖ້າມີພຍັນຊນະຂັ້ນລົບບໍ່ໄດ້

ລົບສຣະໜ້ານັ້ນດັ່ງນີ້

(ກ) ຖ້າສຣະທັງສອງເປັນຣັສສະແລະມີຮູບສເມີກັນຄືເປັນ ອ ຫຼື ອິ ຫຼື ອຸ ດ້ວຍກັນທັງສອງສຣະ ເມື່ອລົບສຣະໜ້າແລ້ວ ຕ້ອງທີ່ພະສຣະຫຼັງດ້ວຍທີ່ພະສຣະສນຸທິ ຊຶ່ງຈະກ່າວຂ້າງໜ້າ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ຕຕຸຣ +	ອຍໍ	ເປັນ	ຕຕຸຣາຍໍ
ມຸນິ +	ອິສິ	"	ມຸນີສິ
ກຣຸ +	ອຸປິກາຣໍ	"	ກຣູປິກາຣໍ

(ຂ) ຖ້າສຣະທັງສອງເປັນຣັສສະແຕ່ມີຮູບບໍ່ສເມີກັນ ຄືຂ້າງນຶ່ງເປັນ ອ ຂ້າງນຶ່ງເປັນ ອິ ເປັນຕົ້ນ ເມື່ອລົບສຣະໜ້າແລ້ວບໍ່ຕ້ອງທີ່ພະສຣະຫຼັງ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ຈຕຸທິ + ອປາເຍທິ ເປັນ ຈຕຸທາປາເຍທິ

ສພ຺ພ + ອຸປທຸທວາ " ສພ຺ພຸປທຸທວາ

(ຄ) ຖ້າສຣະໜ້າເປັນທີ່ຜະສຣະຫຼັງເປັນຣັສສະ ເມື່ອລົບສຣະໜ້າແລ້ວ ຕ້ອງທີ່ຜະສຣະຫຼັງ ອຸທາຫາຣ໌ດັ່ງນີ້÷

ສທ຺ຘາ + ອິຘ ເປັນ ສທ຺ຘີຘ

ນາຣີ + ອກິຣຽປາ " ນາຣາກິຣຽປາ

ເປັນຕົ້ນ ฯ

ລົບສຣະຫຼັງພັ້ນດັ່ງນີ້

(ກ) ຖ້າສຣະທັງສອງຕົວ ມີຮູປບໍ່ສເມີກັນລົບສຣະເບື້ອງປາຍກໍໄດ້ ອຸທາຫາຣ໌ດັ່ງນີ້÷

ຈຕ຺ຕາໂຣ + ອິເມ ເປັນ ຈຕ຺ຕາໂຣເມ

ກິນ຺ນຸ + ອິມາ " ກິນ຺ນຸມາ

(ຂ) ຖ້າມີນິຄ຺ຄຫິຕຢູ່ໜ້າ ລົບສຣະເບື້ອງປາຍກໍໄດ້ ອຸທາຫາຣ໌ດັ່ງນີ້÷

ນາເສຕຸໍ + ອິຕິ ເປັນ ນາເສຕຸນ຺ຕິ

ອກິນນ຺ທຸໍ + ອິຕິ " ອກິນນ຺ທຸນ຺ຕິ

໒. **ອາເທໂສ** ການແປງນັ້ນມີສອງຄືແປງສຣະໜ້າຢ່າງນຶ່ງ ແປງສຣະຫຼັງຢ່າງນຶ່ງ

ແປງສຣະໜ້າພັ້ນດັ່ງນີ້

(ກ) ຖ້າ ອິ ເອ ຫຼື ໂອ ຢູ່ໜ້າແລະມີສຣະຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ໃຫ້ແປງ ອິ ຕົວໜ້າເປັນ ຍ ຖ້າພຍັນຊນະຊ້ອນລຽນກັນຢູ່ ສາມ ຕົວ ໃຫ້ລົບ

ສນ຺ຘິ

ພຍັຎຊນະທີ່ມີຮູບສເມີກັນອອກເສັຽຕົວນຶ່ງອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ອຄ຺ຄິ	+	ອຄາຣໍ	ເປັນ	ອຄ຺ຍາຄາຣໍ
ມຕິ	+	ອຘິປາໂຍ	"	ມຕ຺ຍາຘິປາໂຍ
ທ຺ວິ	+	ອຸຕ຺ຕຣໍ	"	ທວ຺ຍຸຕ຺ຕຣໍ

(ຂ) ແປງ ເອ ເປັນ ຍ ອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ເຕ	+	ອສ຺ສ	ເປັນ	ຕ຺ຍສ຺ສ
ເມ	+	ອຍໍ	"	ມ຺ຍາຍໍ
ເຕ	+	ອຫໍ	"	ຕ຺ຍາຫໍ

(ຄ) ແປງ ໂອ ເປັນ ວ ອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ໂສ	+	ອຕ຺ຖິ	ເປັນ	ສວຕ຺ຖິ
ອຖໂຂ	+	ອສ຺ສ	"	ອຖຂວສ຺ສ
ພຫຸ	+	ອາພາໂຘ	"	ພຫ຺ວາພາໂຘ
ຈກ຺ຂຸ	+	ອາປາຖໍ	"	ຈກ຺ຂ຺ວາປາຖໍ

ແປງສຣະເບື້ອງປາຍພັນດັ່ງນີ້

ຖ້າມີສຣະຢູ່ໜ້າ ໃຫ້ແປງ ເອ ຕົວໜ້າແທ່ງເອວ ສັພທ໌ອັນຕັ້ງຢູ່ເບື້ອງປາຍເປັນ ຣິ ໄດ້ແລ້ວ ຣັສສສຣະຕົວໜ້າເສັຽ ອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ຍຖາ	+	ເອວ	ເປັນ	ຍຖຣິວ
ຕຖາ	+	ເອວ	"	ຕຖຣິວ

໓. ອາຄໂມ ການລົງຕົວອັກຂຣໃໝ່ນັ້ນດັ່ງນີ້

(ກ) ຖ້າສຣະ ໂອ ຢູ່ໜ້າມີພຍັຎຊນະຢູ່ຫຼັງລົບ ໂອ ຕົວໜ້າເສັຽ ແລ້ວ ລົງ ອ ອາຄົມກໍໄດ້ ອຸ ດັ່ງນີ້÷

ໂສ + ສີລວາ ເປັນ ສສີລວາ

ໂສ + ປຎ຺ຎວາ " ສປຎ຺ຎວາ

ເອໂສ + ຘມ຺ໂມ " ເອສຘມ຺ໂມ

(໒) ຖ້າພຍັລຊນະອູ່ຫຼັງ ລົບ ອ ແລ້ວ ລົງ ໂອ ອາຄົມກໍໄດ້ ອຸ ດັ່ງນີ້÷

ປຣ + ສຫສ຺ສໍ ເປັນ ປໂຣສຫສ຺ສໍ

ສຣທ + ສຕໍ " ສຣໂທສຕໍ

໔. ວິກາໂຣ ວິກາຣນັ້ນມີສອງຄື ວິກາຣໃນເບື້ອງຕົ້ນ ໑ ວິກາຣໃນເບື້ອງປາຍ ໑ ໆ

ວິກາຣໃນເບື້ອງຕົ້ນນັ້ນດັ່ງນີ້

ເມື່ອລົບສຣະເບື້ອງປາຍແລ້ວ ວິກາຣສຣະໜ້າຄື ອິ ເປັນ ເອ ອຸ ເປັນ ໂອ ດັ່ງນີ້÷

ມຸນິ + ອາລໂຍ ເປັນ ມຸເນລໂຍ

ສຸ + ອຕ຺ຖິ " ໂສຕ຺ຖິ

ວິກາຣໃນເບື້ອງປາຍນັ້ນ ກໍມີວິທີເໝືອນວິກາຣໃນເບື້ອງໜ້າ ຕ່າງແຕ່ລົບສຣະໜ້າແລ້ວວິກາຣສຣະຫຼັງທໍ່ນັ້ນ ອຸທາຫາຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷

ມາລຸຕ + ອິຣິຕໍ ເປັນ ມາລຸເຕຣິຕໍ

ພນ຺ຘຸສ຺ສ + ອິວ " ພນ຺ຘຸສ຺ເສວ

ນ + ອຸເປຕິ " ໂນເປຕິ

ສນ຺ຘິ

໕. ປກຕິ ປກຕິນັ້ນບໍ່ມີວິເສສຢ່າງໃດເປັນແຕ່ເມື່ອມີສຣະລຽນກັນຢູ່ສອງຕົວ ຄວນຈະທຳເປັນສຣະສົນຘິຢ່າງໃດ ຢ່າງນຶ່ງໄດ້ ແຕ່ບໍ່ທຳຄົງໄວ້ຕາມຮູບເດີມ ທໍ່ນັ້ນ ອຸ ດັ່ງນີ້÷

ໂກ + ອິມໍ ເປັນ ໂກອິມໍ

ໂສ + ອຫໍ " ໂສອຫໍ

ເປັນຕົ້ນ

໖. ທີໂຆ ທີຆະນັ້ນມີສອງຄື ທີຆະສຣະໜ້າ ໑ ທີຆະສຣະຫຼັງ໑, ທີຆະສຣະໜ້ານັ້ນດັ່ງນີ້÷

(ກ) ເມື່ອລົບສຣະຫຼັງແລ້ວ ທີຆະສຣະໜ້າກໍໄດ້ ອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ກິໍສຸ + ອສິ ເປັນ ກິໍສູສິ

ສາຘຸ + ອິຕິ " ສາຘູຕິ

ມຸນິ + ອິຕິ " ມຸນີຕິ

(ຂ) ຖ້າມີພຍັລຊນະຢູ່ຫຼັງທີຆະສຣະໜ້າກໍໄດ້ ອຸທາຫາຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ມຸນິ + ຈເຣ " ມຸນີຈເຣ

ເປັນຕົ້ນ

ທີຆະສຣະເບື້ອງປາຍນັ້ນກໍເໝືອນກັນກັບທີຆະສຣະເບື້ອງໜ້າ ຕ່າງແຕ່ລົບສຣະໜ້າທີຆະສຣະຫຼັງທໍ່ນັ້ນອຸທາຫາຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷ ສທ຺ຘາ + ອິຘ ເປັນ ສທ຺ຘີຘ ເປັນຕົ້ນ

໗. ຣສ຺ສໍ ຣສ຺ສສຣະນັ້ນດັ່ງນີ້ ຖ້າພຍັລຊນະກໍດີ ເອ ແທ່ງເອວຨັພທ໌ກໍດີ ຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ຣັສສສຣະເບື້ອງໜ້າໃຫ້ມີສຽງສັ້ນໄດ້ ອຸ ດັ່ງນີ້÷

ໂກວທີ + ນາມ ເປັນ ໂກວາທິນາມ

ຍຖາ + ເອວ " ຍຖຣິວ

ເປັນຕົ້ນ

ພ຺ຍລ຺ຊນສນ຺ຘິ

(໔໕) ໃນພ຺ຍລ຺ຊນສນ຺ຘິ ໄດ້ສນ຺ຘິກິຣິໂຍປກຣຓ ໕ ຢ່າງຄື ໂລໂປ ໑ ອາເທໂສ ໑ ອາຄໂມ ໑ ປິກຕິ ໑ ສລ຺ໂລໂຄ ໑ ฯ

໑. ໂລໂປ ໂລປະພຍັລຊນະນັ້ນມີລັກສຕະດັ່ງນີ້ ເມື່ອລົບສຣະເບື້ອງປາຍທີ່ມີນິຄ຺ຄຫິຕອູ່ໜ້າແລ້ວ ຖ້າມີພຍັລຊນະຊ້ອນລຽນກັນອູ່ ໒ ຕົວ ໃຫ້ລົບເສັຽ ຕົວ ໑ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ເອວໍ + ອສ຺ສ ເປັນ ເອວໍສ

ປຸປ຺ຜໍ + ອສ຺ສາ " ປຸປ຺ຜໍສາ

ເປັນຕົ້ນ

໒. ອາເທໂສ ອາເທສນັ້ນມີລັກສຕະດັ່ງນີ້÷

(ກ) ຖ້າສຣະອູ່ຫຼັງ ແປງ ຕິ ທີ່ທ່ານທຳເປັນ ຕຍ ແລ້ວໃຫ້ເປັນ ຈຈ ແປງ ອກິ ເປັນ ອພກ ແປງ ອຘິ ເປັນ ອຊຊ ໄດ້ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ອິຕິ + ເອວໍ ເປັນ ອິຈ຺ເຈວໍ

ປຕິ + ເອກ " ປຈ຺ເຈກ

ປຕິ + ອຸຄ຺ຄນ຺ຕ͡ວາ " ປຈ຺ຈຸຄ຺ຄນ຺ຕ͡ວາ

ອກິ + ອຸຄ຺ຄຈ຺ຉຕິ " ອພ຺ກຸຄ຺ຄຈ຺ຉຕິ

ອຘິ + ໂອກາໂສ " ອຊ຺ໂຊກາໂສ

ອຘິ + ອຄມາ " ອຊ຺ຊຄມາ

(ຂ) ຖ້າພຍັລຊນະອູ່ຫຼັງ ແປງ ອວ ເປັນ ໂອ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ສນຸຄິ

ອວ + ນຫຸສາ ເປັນ ໂອນຫຸສາ

ອວ + ນມຕິ " ໂອນມຕິ

(ຄ) ຖ້າມີເອກຄັພທ໌ຢູ່ໜ້າ ແປງ ຂ ເປັນ ຫ ກໍໄດ້ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້÷

ເອກໍ + ອິຂ + ອຫໍ ເປັນ ເອກມິຫາຫໍ ເປັນຕົ້ນ ฯ

(ພ) (ພຍັຍຊນະ ໑໔ ຕົວຕໍ່ເປັນີ້ ແປງເປັນພຍັຍຊນະອື່ນ ໄດ້ຕາມສົມຄວນໂດຍບໍ່ນິຍົມສຣະຫຼືພຍັຍຊນະຢູ່ຫຼັງ ອຸທາຫຣຕ໌ດັ່ງນີ້)

ແປງ	ຄ	ເປັນ	ກ	ອຸ.ວ່າ	ກຸລຸປໂຄ	ເປັນ	ກຸລຸປໂກ
"	ຊ	"	ຍ	"	ນິຊໍ	"	ນິຍໍ
"	ຕ	"	ກ	"	ນິຍໂຕ	"	ນິຍໂກ
"	ຕ	"	ຈ	"	ກໂຕ	"	ກຈຸໂຈ
"	ຕ	"	ຍ	"	ຫຸກຸກຕໍ	"	ຫຸກຸກຍໍ
"	ຕ	"	ຂ	"	ຄນຸຕພຸໂພ	"	ຄນຸຂພຸໂພ
"	ຕ	"	ຕຸຣ	"	ອຕຸຕໂຊ	"	ອຕຸຣໂຊ
"	ທ	"	ຕ	"	ສຸຄໂທ	"	ສຸຄໂຕ
"	ຂ	"	ຫ	"	ສາຂຸທສຸສນໍ	"	ສາຫຸທສຸສນໍ
"	ປ	"	ຜ	"	ນິປຸປຕຸຕິ	"	ນິປຜຕຸຕິ
"	ຍ	"	ຊ	"	ຄວໂຍ	"	ຄວໂຊ
"	ຍ	"	ກ	"	ສຍໍ	"	ສກໍ
"	ຣ	"	ລ	"	ມຫາສາໂຣ	"	ມຫາສາໂລ
"	ວ	"	ພ	"	ກຸວໂຕ	"	ກຸພຸພໂຕ

໓. ອາຄໂມ ການລົງຕົວອັກຩຣໃໝ່ນັ້ນດັ່ງນີ້÷

ຖ້ານີ້ສຣະອູ່ຫຼັງ ລົງພຍັນຊນະອາຄົມ ໘ ຕົວ ຄື÷ ຕ ທ ນ ມ ຍ ຣ ວ ຬ ນີ້ໄດ້ອຸທາຫາຣ໌ດັ່ງນີ້÷

ຕ	ອາຄົມ	ຕສ຺ມາ	+	ອິຫ	ເປັນ	ຕສ຺ມາຕິຫ
ທ	"	ອຕ຺ຕ	+	ອຕ຺ໂຖ	"	ອຕ຺ຕທຕ຺ໂຖ
ນ	"	ອິໂຕ	+	ອາຍຕິ	"	ອິໂຕນາຍຕິ
ມ	"	ຄຣຸ	+	ເອສ຺ສຕິ	"	ຄຣຸເມສ຺ສຕິ
ຍ	"	ຍຖາ	+	ອິທໍ	"	ຍຖາຍິທໍ
ຣ	"	ສພ຺ພິ	+	ເອວ	"	ສພ຺ພິເຣວ
ວ	"	ອຸ	+	ທິກ຺ຂຕິ	"	ວຸທິກ຺ຂຕິ
ຬ	"	ຉ	+	ອາຍຕນໍ	"	ຉຬາຍຕນໍ

ໃນຄັມພີຣ໌ສັທທານີຕິກ່າວວ່າ ລົງ ຫ ອາຄົມກໍໄດ້ ອຸ.ວ່າ ສຸ ອຸຊຸ ເປັນ ສຸຫຸຊຸ, ສຸ ອຸຜ຺ກິຕໍ ເປັນ ສຸຫຸຜ຺ກິຕໍ ເປັນຕົ້ນ ໆ

໔. ບິກຕິ ບິກຕິພຍັນຊນະສນ຺ຘິນັ້ນກໍບໍ່ມີວິເສສອ່າງໃດ ເໝືອນກັນກັບບິກຕິສຣະສນ຺ຘິ ຄືເມື່ອມີລັກສນະທີ່ຈະລົບຫຼືແປງ ລົງອາຄົມ ຫຼືຊ້ອນພຍັນຊນະໄດ້ ແຕ່ບໍ່ທຳຄົງໄວ້ຕາມເດີມ ເໝືອນຄຳວ່າ ສາຘຸ ກໍບໍ່ແປງເປັນ ສາຫຸ ເປັນຕົ້ນ ໆ

໕.ສຍ຺ໂຍໂຄ ການຊ້ອນພຍັນຊນະນັ້ນມີສອງຄື÷ ຊ້ອນພຍັນຊນະທີ່ມີຮູບສເມີກັນອ່າງ ໑ ຊ້ອນພຍັນຊນະທີ່ມີຮູບບໍ່ສເມີກັນອ່າງ ໑

(ກ) ຊ້ອນພຍັນຊນະທີ່ມີຮູບສເມີກັນນັ້ນດັ່ງນີ້ຄື ເອົາພຍັນຊນະຕົວທີ ໑ ຊ້ອນຕົວທີ ໑ ຫຼືພຍັນຊນະຕົວທີ ໓ ຊ້ອນຕົວທີ ໓ ອຸ. ດັ່ງນີ້÷

ອິຘ	+	ບໂມທຕິ	ເປັນ	ອິຘບ຺ບໂມທຕິ
ຈາຕຸ	+	ທສີ	"	ຈາຕຸທ຺ທສີ

ເປັນຕົ້ນ

ສນ຺ທິ

(ຂ) ຊ້ອນພຍັນຊນະທີ່ມີຮູບບໍ່ສເມີກັນ ຄື ເອົາພຍັນຊນະຕົວທີ ໑ ຊ້ອນຕົວທີ ໒ ຫຼືຕົວທີ ໓ ຊ້ອນຕົວທີ ໔ ຂຸ. ດັ່ງນີ້

ຈຕຸຕາຣິ + ຖານານິ ເປັນ ຈຕຸຕາຣິຕຸຖານານິ

ເອໂສວຈ + ຊານຜໂລ " ເອໂສວຈຊ຺ຊານຜໂລ

ເປັນຕົ້ນ

ນິຄຸຄຫີຕສນ຺ທິ

(໑໕) ໃນນິຄຸຄຫີຕສນ຺ທິນັ້ນໄດ້ສນ຺ທິກິຣິໂຍບິກຣຕ ໔ ຢ່າງ ຄື ໂລໂປ ໑ ອາເທໂສ ໑ ອາຄໂມ ໑ ປົກຕິ ໑

໑. ໂລໂປ ໂລປະນິຄຸຄຫິຕນັ້ນ ດັ່ງນີ້÷ ເມື່ອມີສຣະຫຼືພຍັນຊນະຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ໃຫ້ລົບນິຄຸຄຫິຕທີ່ຢູ່ໜ້າກໍໄດ້ ອຸທາຫາຣດັ່ງນີ້÷

ຕາສໍ	+	ອຫໍ	ເປັນ	ຕາສາຫໍ
ວິທູນໍ	+	ອຄຸຄໍ	"	ວິທູນຄຸຄໍ
ອຣິຍສຈ຺ຈານໍ	+	ທສ຺ສນໍ	"	ອຣິຍສຈ຺ຈານທສ຺ສນໍ
ພຸທ຺ຘານໍ	+	ສາສນໍ	"	ພຸທ຺ຘານສາສນໍ

໒. ອາເທໂສ ອາເທສນິຄຸຄຫິຕນັ້ນດັ່ງນີ້÷

(ກ) ເມື່ອມີພຍັນຊນະຢູ່ຫຼັງ ນິຄຸຄຫິຕຢູ່ໜ້າ ໃຫ້ແປງນິຄຸຄຫິຕເປັນພຍັນຊນະທີ່ສຸດວັຄຄໄດ້ທັງ ໕ ຕົວ ຕາມສົມຄວນແກ່ພຍັນຊນະວັຄຄທີ່ຢູ່ເບື້ອງຫຼັງດັ່ງນີ້÷

ເປັນ	ງ	ຂຸ.ວ່າ	ເອວໍ	+	ໂຂ	ເປັນ	ເອວງໂຂ
"	ຌ	"	ຩມ຺ມໍ	+	ຈເຣ	"	ຩມ຺ມຌຈເຣ
"	ຓ	"	ສໍ	+	ຐິຕິ	"	ສຓຐິຕິ

" ມ " ຕໍ + ນິພ຺ພຸຕໍ " ຕນ຺ນິພ຺ພຸຕໍ

" ມ " ຈິຣໍ + ປວາສິໍ " ຈິຣມ຺ປວາສິໍ

(໒) ຖ້າ ເອ ແລະ ຫ ຢູ່ຫຼັງແປງນິຄ຺ຄຫິຕ ເປັນ ຎ ໄດ້ ອຸທາຫຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷

ປຈ຺ຈຕ຺ຕໍ + ເອວ ເປັນ ປຈ຺ຈຕ຺ຕຎ຺ເຎວ

ຕໍ + ເອວ " ຕຎ຺ເຎວ

ເອວໍ + ຫິ " ເອວຎ຺ຫິ

ຕໍ + ຫິ " ຕຎ຺ຫິ

(໓) ຖ້າ ຍ ຢູ່ຫຼັງ ແປງນິຄ຺ຄຫິຕກັບ ຍ ເປັນ ຎຎ ອຸທາຫຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷

ສໍ + ໂຍໂຄ ເປັນ ສຎ຺ໂຎໂຄ

ສໍ + ໂຍຊນໍ " ສຎ຺ໂຎຊນໍ

(໔) ໃນຄັມພີຣ໌ສັທທນີຕິກ່າວວ່າ ຖ້າຕົວ ລ ຢູ່ຫຼັງ ແປງນິຄ຺ຄຫິຕເປັນ ລ ໄດ້ ອຸທາຫຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷

ປຸໍ + ລິງ຺ຄໍ ເປັນ ປຸລ຺ລິງ຺ຄໍ

ສໍ + ລກ຺ຂຓາ " ສລ຺ລກ຺ຂຓາ

(໕) ຖ້າສຣະຢູ່ເບື້ອງປາຍ ແປງນິຄ຺ຄຫິຕເປັນ ມ ແລະ ທ ໄດ້ ອຸທາຫຣຓ໌ ດັ່ງນີ້÷

ຕໍ + ອຫໍ ເປັນ ຕມຫໍ

ເອຕໍ + ອໂວຈ " ເອຕທໂວຈ

໓. ອາຄໂມ ນິຄ຺ຄຫິຕອາຄົມນັ້ນມີລັກຩຓະດັ່ງນີ້ ເມື່ອສຣະກໍດີ ພຍັນຊນະກໍດີຢູ່ເບື້ອງຫຼັງ ລົງນິຄ຺ຄຫິຕອາຄົມໄດ້ ອຸທາຫຣຓ໌ດັ່ງນີ້÷

ສນ຺ຘິ

ຈກ຺ຂຸ + ອຸທປາທິ ເປັນ ຈກ຺ຂຸໍ ອຸທປາທິ

ອວ + ສິໂຣ " ອວໍສິໂຣ

໔. ປກຕິ ປກຕິນິຄ຺ຄຫິຕນັ້ນກໍບໍ່ມີວິເສສອ່າງໃດ ເມື່ອຄວນຈະລົບຫຼືແປງໄດ້ ກໍບໍ່ທຳຄົງໄວ້ຕາມເດີມດັ່ງນີ້÷

ຘມ຺ມໍ + ຈເຣ ກໍເປັນ ຘມ຺ມໍຈເຣ ຕາມເດີມບໍ່ອາເທສ ຯ